

OPTIES VOOR TOEKOMST BESTUUR EN ORGANISATIE

TRAJECT 'KRACHTIG BERNHEZE VANUIT
LOKAAL EN REGIONAAL PERSPECTIEF'

Opdrachtgever: Gemeente Bernheze
Onderzoekers: Guido von Grumbkow en Paul Overakker
Datum: 7 mei 2015

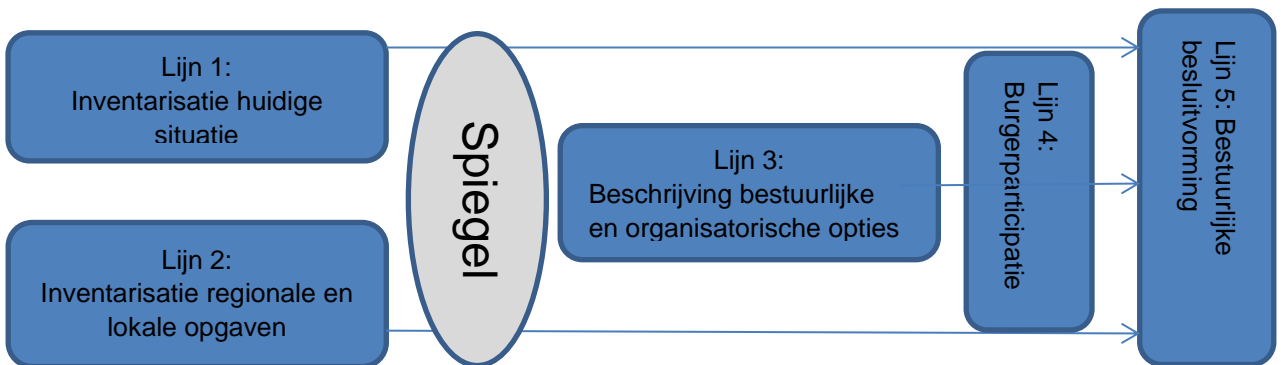
WagenaarHoes
Hoofdstraat 69, Driebergen

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	3
2. Achtergrond	4
3. Opties en toetsingscriteria	7
4. Beoordeling opties	11
Bijlage 1: Onderzoek naar regionale samenhang	21
Bijlage 2: Financiële consequenties	22
Bijlage 3: Verslagen van gesprekken met buurgemeenten en provincie	24

1. INLEIDING

Bernheze doorloopt moment het traject 'Krachtig Bernheze'. Het doel van dit traject is het komen tot een bestuurlijk gedragen standpunt over de toekomst van de gemeente¹. Om te komen tot dat standpunt doorloopt de gemeente een proces met een aantal lijnen, dat hieronder is uitgebeeld.

De onderhavige notitie behoort bij lijn 3: beschrijving bestuurlijke en organisatorische opties en is opgesteld door WagenaarHoes Organisatieadvies. Die opties komen voort uit twee bouwstenen:

- De "spiegel" waarin door WagenaarHoes Organisatieadvies een beeld is geschetst van huidige situatie in Bernheze en toekomstverwachtingen over voor Bernheze en de regio belangrijke opgaven.
- Gesprekken met buurgemeenten, waarin een beeld is ontstaan aan welke opties voor Bernheze men wel en niet mee wenst te werken.

Na afronding van deze lijn vindt een traject van burgerparticipatie plaats, waarna bestuurlijke besluitvorming plaats zal vinden over de bestuurlijke en organisatorische opties voor Bernheze.

Deze notitie is opgesteld door WagenaarHoes en beschrijft eerst de achtergronden (H2). Vervolgens worden de opties en criteria beschreven (H3), waarna een beoordeling van de opties per criterium is opgenomen (H4).

BELANGRIJKE OPMERKING OVER DEZE NOTITIE

Een criterium bij de beoordeling van de opties is draagvlak bij de inwoners. Dat draagvlak is momenteel nog niet afgetast en is dus ook niet meegenomen in de beoordeling van de opties. Dit kan pas na het doorlopen van lijn 4 (burgerparticipatie) gebeuren. In die zin is de beoordeling van de opties dus nog onvolledig. De uitkomsten van de burgerparticipatie worden uiteraard wel meegenomen in lijn 5: de bestuurlijke besluitvorming.

¹ Procesvoorstel krachtig Bernheze, 8 september 2014

2. ACHTERGROND

DE 'SPIEGEL' IN HET KORT

De spiegel is door het bureau WagenaarHoes opgesteld en bevat hun zo veel mogelijk geobjectiveerd beeld van sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van en voor de gemeente.

STERKE PUNTEN VAN DE GEMEENTE

Wij onderscheiden hier de sterke punten van de gemeenschap en van bestuur en organisatie.

Sterke punten van de gemeenschap

Sterke sociale samenhang

De gemeente Bernheze heeft over het algemeen kernen met een sterke sociale samenhang.

Sterk ontwikkeld ondernemerschap

Er zitten belangrijke en betrokken ondernemingen in Bernheze, met name op het vlak van agrifood en in de toeristische sector.

Sterke punten van bestuur en organisatie

Ondersteuning sociale samenhang door de gemeente

De gemeente ondersteunt de krachtige kernen goed. Dit gebeurt doordat zowel bestuurlijk als ambtelijk de lijnen met de inwoners kort zijn.

Werking ambtelijke organisatie ten behoeve van de burgers

De gemeentelijke organisatie heeft de dienstverlening goed op orde, zo blijkt uit diverse benchmarks.

ZWAKKE PUNTEN VAN DE GEMEENTE

Inzet op gemeentebrede of gemeenteverstijgende thema's niet voldoende scherp

Vanuit gemeentebestuur en organisatie is de inzet op thema's die de kernen overstijgen niet voldoende scherp.

Te weinig visie op de toekomst van de kernen

Het voorzieningenniveau in de kernen is hoog. Het draagvlak voor deze voorzieningen neemt af door demografische en financiële ontwikkelingen. De gemeente heeft nog geen visie op wat dit voor de toekomst van de kernen betekent.

Geen proactieve regionale samenwerkingsstrategie

Bernheze heeft een bijzondere positie in de regio, met maar liefst zeven buurgemeenten.

De gemeente maakt heel pragmatische keuzen in samenwerking: per thema wordt bepaald wat de beste partners zijn. Dit levert in de optelsom echter niet vanzelf de beste resultaten op voor de gemeente en voor de regio.

Organisatie niet gericht op de strategische opgaven

De organisatie is niet gewend om vergezichten te schetsen en de waan van de dag de waan van de dag te laten.

KANSEN VOOR DE GEMEENTE

De wil vanuit de samenleving mee te denken en eigenaarschap te nemen

Gezien het gegeven dat al veel voorzieningen dankzij inwoners overeind worden gehouden liggen hier goede kansen zo veel mogelijk wat van waarde is voor de toekomst te behouden.

Regionale samenwerking vanuit eigen visie een impuls geven

Er liggen kansen voor inwoners en ondernemers van Bernheze die nog niet gepakt worden. Het zijn kansen die een sterkere regionale samenwerking vragen. Het vraagt wel een duidelijke inzet vanuit Bernheze om die kansen aan te kunnen grijpen.

BEDREIGINGEN VOOR DE GEMEENTE

Ontbreken van Bernheze gevoel / gebrek aan interne samenhang

Inwoners van Bernheze voelen zich primair verbonden met hun woonkern en secundair met de dichtstbijzijnde omliggende gemeente, waar hun kern het dichtstbij ligt. Dit maakt het moeilijk om te komen tot een gemeentelijke visie op thema's die kernoverstijgend zijn.

Marginalisering door bewegingen elders

Als Bernheze er niet in slaagt scherper te zijn op de opgaven die er liggen, inclusief het formuleren van een regionale samenwerkingsstrategie, dan heeft dit als effect dat het lastiger wordt voor Bernheze de eigen belangen in de regio goed te behartigen.

GESPREKKEN MET BUURGEMEENTEN IN HET KORT

Voor de gespreksverslagen met burgemeesters en gemeentesecretarissen van alle buurgemeenten verwijzen we naar bijlage 3. De voor Bernheze in het kader van de toekomst meest belangrijke bevindingen uit de gesprekken zijn als volgt:

- Een aantal buurgemeenten is bereid tot intensievere samenwerking met Bernheze om maatschappelijke opgaven aan te pakken en de gemeentelijke organisaties te versterken. Het gaat daarbij om Oss, Landerd en Uden. Daarbij geeft Uden aan bereid te zijn tot samenwerking, maar te verwachten dat uiteindelijk een herindeling noodzakelijk is.
- Een aantal andere buurgemeenten gelooft niet dat intensievere samenwerking de goede weg is. Zij zijn van mening dat alleen een herindeling van gemeenten helpt om het gebied beter te besturen en de organisaties ook in de toekomst goed te laten functioneren. Het gaat daarbij om de gemeenten die voornemens zijn Meierijstad te vormen (buurgemeenten Veghel en Schijndel, samen met Sint Oedenrode) en 's-Hertogenbosch.
- Als Bernheze kiest voor een herindeling, dan zijn de meeste gemeenten uitgesproken voorstander van een opsplitsing van Bernheze. Daarbij worden de dorpen van Bernheze "verdeeld" over de omliggende gemeenten. De reden dat

deze gemeenten dat vinden is, dat zij van mening zijn dat de oriëntatie van de inwoners leidend zou moeten zijn bij een herindeling.

- De voorgenomen herindeling van Meierijstad is al flink op weg: de gemeenteraden hebben zich achter de herindeling van Veghel, Schijndel en Sint-Oedenrode geschaard. Veghel en Schijndel hebben aangegeven te begrijpen dat bij een splitsing van Bernheze een deel van Bernheze richting Meierijstad zou kunnen gaan, maar geven ook aan dat zij niet willen dat hun herindelingsproces vertraging oploopt.
- Alle buurgemeenten geven aan dat het aan Bernheze zelf is om een besluit te nemen over toekomst van bestuur en organisatie.

Dit zijn de belangrijkste bevindingen, omdat deze medebepalend zijn geweest voor welke opties wel en niet zinvol zijn om verder uit te werken.

3. OPTIES EN TOETSINGSCRITERIA

OPTIES

In deze notitie komen de volgende vier opties voor de toekomst van de gemeente Bernheze aan de orde.

Optie 1 A: Bernheze zelfstandig, waarbij intergemeentelijke samenwerkingsverbanden naar bevind van zaken worden aangegaan

De gemeente blijft in deze optie een zelfstandige gemeente. Per onderwerp waar de gemeente mee te maken heeft wordt bekeken of samenwerking noodzakelijk is en zo ja met welke gemeenten. Daarbij spelen bijvoorbeeld overwegingen van continuïteit, kwaliteit en kosten een rol bij de keuze voor met welke gemeente(n) samengewerkt wordt.

Optie 1 B: Bernheze zelfstandig, met een duidelijke keuze voor meer samenwerking met Landerd, Uden en Oss

De gemeente blijft in deze optie een zelfstandige gemeente. Als er samenwerkingsverbanden met andere gemeenten worden aangegaan, dan wordt daarbij in principe gekozen voor Landerd, Uden en Oss. Dit geldt voor nieuwe verbanden die worden aangegaan, maar kan ook consequenties hebben voor bestaande samenwerkingsverbanden. Dat is in deze rapportage niet nader uitgewerkt.

Optie 2: Bernheze als geheel herindelen met Landerd en Uden

In deze optie houdt de gemeente Bernheze op te bestaan. De gemeente wordt samen met de gemeente Landerd en Uden onderdeel van een nieuw te vormen gemeente².

Optie 3: Bernheze opsplitsen

In deze optie houdt de gemeente Bernheze op te bestaan. De dorpen en het grondgebied van de huidige gemeente Bernheze worden onderdeel van huidige buurgemeenten, of van meerdere nieuw te vormen gemeenten. Er zijn twee denkbare mogelijkheden voor deze opsplitsing van Bernheze:

- Optie 3A
 - Deel Bernheze (Heesch) + deel Landerd + Oss
 - Deel Bernheze (Nistelrode) + (deel) Landerd + Uden
 - Deel Bernheze (Heeswijk-Dinther, Loosbroek, Vorstenbosch) + Meierijstad
- Optie 3B
 - Deel Bernheze (Heesch, Nistelrode) + deel Landerd + Oss
 - Deel Bernheze (Heeswijk-Dinther, Loosbroek, Vorstenbosch) + Meierijstad

² Een mogelijkheid is dat ook Boekel als buurgemeente van Uden aansluit bij deze nieuw te vormen gemeente. Dat is verder niet meegenomen in deze notitie en tevens is hier niet met de gemeente Boekel over gesproken. Het openbare en duidelijke standpunt van Boekel is dat deze gemeente zelfstandig blijft.

TOETSINGSCRITEIA

De criteria worden gebruikt om de opties te toetsen.

Criterium 1: draagvlak in de regio

Bij de opties voor de toekomst van Bernheze is draagvlak een belangrijk criterium. Daarbij is een onderscheid te maken tussen draagvlak bij inwoners en draagvlak bij de regio. Van het draagvlak bij inwoners van de verschillende opties wordt in deze notitie geen inschatting gemaakt. In het traject 'krachtig Bernheze' is namelijk een aparte lijn ingebouwd om dat draagvlak te toetsen. Van het draagvlak in de regio wordt per optie wel een inschatting gemaakt op basis van gesprekken die zijn gevoerd met alle buurgemeenten³. Het draagvlak in de regio is zowel bij samenwerking als bij herindeling of opsplitsing van belang, omdat al deze opties om medewerking van de beoogde partners vragen. Bij herindeling of opsplitsing toetsen provincie en rijk in het kader van het wetgevingstraject dat hierbij hoort ook het draagvlak in de regio.

Criterium 2: schaalniveau passend bij de opgaven

Elke gemeente heeft opgaven die zich binnen de gemeentegrenzen afspelen en opgaven die de gemeentegrens overschrijden. Een voorbeeld van een opgave binnen de gemeentegrenzen is het subsidiebeleid voor sport. Het gemeentebestuur kan dit beleid zelf (met de betrokken partijen) ontwikkelen en vaststellen. Een voorbeeld van een opgave die de gemeentegrens overstijgt is economische ontwikkeling. De gemeente kan hier beleid op ontwikkelen, maar zal dit in de praktijk altijd voor een belangrijk deel met regiogemeenten doen. Indien het belangrijkste deel van de opgaven van een gemeente zich binnen de gemeentegrenzen afspeelt is er sprake van een schaalniveau passend bij de opgaven.

Criterium 3: interne samenhang

Een gemeente kan een diversiteit aan inwoners, dorpen en landschappen kennen. Vanuit het criterium interne samenhang wordt bekeken of er in de betreffende optie sprake is van een zekere samenhang op cultureel, sociaal, economisch en geografisch vlak die identiteit geeft aan de gemeente.

Noot bij interne samenhang

De provincie heeft vorig jaar twee onderzoeken laten uitvoeren die gerelateerd waren aan samenhang. Ten eerste een onderzoek naar verplaatsingspatronen binnen de provincie en ten tweede een onderzoek dat de samenhang binnen de provincie meer benadert vanuit de landschaps- en cultuurgeschiedenis. Uit het onderzoek naar de landschaps- en cultuurgeschiedenis zijn minder eenduidige conclusies te trekken over de toekomst van Bernheze. We lichten enkele voor de regio belangwekkende passages uit het eerste onderzoek uit in bijlage 1. In de eerder genoemde spiegel is over huidige interne samenhang onder meer opgenomen dat dit zowel een kans als een bedreiging is. Het is een kans omdat de samenhang met de omliggende gemeenten betekent dat goed samengewerkt kan worden: er zijn veel gemeenschappelijke thema's met omliggende gemeenten. Het is een bedreiging omdat binnen Bernheze weinig thema's zijn die de verschillende dorpen van Bernheze aan elkaar binden.

³ De verslagen van deze gesprekken zijn opgenomen in bijlage 3.

Criterium 4: Bestuurskracht

Een gemeente wordt beschouwd als bestuurskrachtig indien zij in staat is om haar maatschappelijke opgaven op te pakken en wettelijke taken adequaat te vervullen. Daarbij zijn de volgende elementen van belang:

- De gemeente kan bestuurlijke sturing geven aan besluitvorming over, uitvoering van en verantwoording over beleid, zonder daarbij al te afhankelijk te zijn van samenwerkingsverbanden.
- De gemeente beschikt over een ambtelijke organisatie die voldoende robuust en vitaal is en die in staat is taken en verantwoordelijkheden adequaat en op professionele wijze uit te oefenen.
- De gemeente is in staat een goede bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke opgaven en taken die in de regio aan de orde zijn.
- Tevens is de gemeente in staat de regierol op te pakken naar medeoverheden en maatschappelijke partners.
- De gemeente kent een gezond financieel perspectief. De beoordeling hiervan vergt uitgebreid onderzoek, dat niet heeft plaatsgevonden. Wel zijn enkele gegevens over de financiën van diverse regiogemeenten opgenomen in bijlage 2. Verder passen op deze plek de volgende opmerkingen
 - Bij een voorgenomen herindeling of opsplitsing is een uitgebreid financieel van alle betrokken gemeenten onderzoek een standaard onderdeel van het proces. Aangezien er nu geen sprake is van een voorgenomen herindeling die gedragen wordt door de verschillende betrokken gemeenten, vindt dit onderzoek nu niet plaats.
 - Bij samenwerkingsverbanden is de financiële situatie van de deelnemende gemeenten van minder belang aangezien samenwerkende gemeenten financieel onafhankelijk van elkaar blijven.

Criterium 5: regionale samenhang

Samenwerking tussen of herindeling van gemeenten moet leiden tot goede en evenwichtige regionale verhoudingen. Daarbij zijn de volgende punten van belang:

- Hoe verhoudt de (nieuwe of bestaande) gemeente zich tot de andere gemeenten in de regio?
- Welk effect heeft de schaal van de gemeente op de regionale verhoudingen en de positie van de gemeente?
- Wat de positie is van een eventuele regio- of centrumgemeente?

Vanuit dit criterium wordt de regionale samenhang in de betreffende optie beschreven.

Criterium 6: duurzaamheid

Voorkomen moet worden dat Bernheze iedere paar jaar zichzelf opnieuw de vraag moet stellen hoe de bestuurlijke en organisatorische toekomst eruit ziet. Het realiseren van een optie kost immers tijd en energie, die alleen goed besteed is als de gemeente door het kiezen van de betreffende optie weer jaren vooruit kan. De provincie ziet in “veerkrachtig bestuur” een termijn van 20 tot 25 jaar als duurzaam. Dit is een periode die lastig te overzien is, omdat de ontwikkelingen voor zo’n lange termijn lastig zijn in te schatten. Vanuit dit criterium beoordelen we daarom hoe groot de kans is dat de betreffende optie minimaal tien jaar stand houdt, met inachtneming van het feit dat iedere nieuwe gemeenteraad in die periode zich waarschijnlijk opnieuw zal bezinnen op de toekomst.

WAT ZIJN DE OPGAVEN VAN BERNHEZE?

In een aantal criteria wordt het woord “opgaven” genoemd. Dit roept de vraag op wat de opgaven zijn van Bernheze en de regio. De opgaven van Bernheze zijn uiteraard te vinden in beleidsdocumenten van de gemeente, maar ook in de eerder genoemde notitie ‘Bernheze gespiegeld’ worden uitspraken gedaan over de opgaven van Bernheze. In het kader van dit traject zijn voortkomend uit de spiegel en de toekomstvisie van Bernheze de belangrijkste opgaven:

- Leefbaarheid van de dorpen optimaal ondersteunen, mede door een goede aanpak van vraagstukken op het gebied van wonen, verkeer in de dorpen, het sociaal domein en een visie op de toekomst van voorzieningen
- Bijzondere aandacht voor de thema’s lokale bedrijvigheid, duurzaamheid en natuur
- Een rol spelen (bestuurlijk / ambtelijk) in regionaal belangrijke thema’s met impact op Bernheze:
 - Toekomst landbouw en bedrijvigheid (waaronder agrifood)
 - As-50 samenwerking / economische ontwikkeling en infrastructuur
 - Toeristisch-recreatieve ontwikkeling waaronder Maashorst
- Dienstverlening vanuit de gemeentelijke organisatie op goed peil houden
- Het strategisch vermogen van de organisatie versterken
- Bestuurlijk scherper koers bepalen op voor de toekomst belangrijke thema’s

4. BEOORDELING OPTIES

De beoordeling van de opties is opgesteld door WagenaarHoes.

OPTIE 1A: BERNHEZE ZELFSTANDIG, WAARBIJ SAMENWERKINGSVERBANDEN NAAR BEVIND VAN ZAKEN WORDEN AANGEGAAN

criterium 1: draagvlak in de regio

Oordeel: draagvlak in de regio is erg laag.

Het draagvlak in de regio voor deze optie is erg laag. Aan de ene kant zijn er gemeenten die ervan overtuigd zijn, dat de schaal van organiseren en de schaal van besturen zo veel mogelijk gelijk moeten zijn (Den Bosch, de Meierijstad-gemeenten). Zij hebben weinig geloof in samenwerkingsverbanden en geven aan weinig interesse te hebben om samenwerkingsverbanden naar bevind van zaken aan te gaan. Het is onder meer de stuwende kracht achter de voorgenomen herindeling van Veghel, Schijndel en Sint-Oedenrode. Aan de andere kant zijn er gemeenten die van mening zijn dat samenwerken heel goed allerlei problemen waar gemeenten voor staan kan oplossen (Oss, Landerd). Echter niet door hier calculerend mee om te gaan als individuele gemeenten, maar door te proberen als overheden elkaar te helpen. Naar bevind van zaken samenwerkingsverbanden aangaan wordt door deze gemeenten als calculerend gedrag gezien waar zij niet aan willen meewerken.

criterium 2: schaalniveau passend bij de opgaven

Oordeel: Schaalniveau past bij een deel van de opgaven wel en bij een deel niet.

In deze optie blijft het bestuurlijke schaalniveau van nu gehandhaafd. De opgaven die Bernheze heeft zijn voor een deel lokale opgaven die op de schaal van de gemeente spelen en voor een deel opgaven die het gemeentelijk niveau overstijgen. Wij schatten in dat het schaalniveau past bij een deel van de opgaven. Daarbij denken we vooral aan de leefbaarheid en de directe dienstverlening. Bernheze is uitstekend in staat gebleken een dorpenbeleid te voeren dat de leefbaarheid goed ondersteunt. Ook de tevredenheid over de directe dienstverlening is groot. Bij deze twee opgaven profiteert de gemeente van de relatief bescheiden schaal van de gemeente, waardoor zowel bestuur als organisatie redelijk dicht bij de inwoners staan. Het schaalniveau past minder bij een aantal grotere opgaven, bijvoorbeeld op het gebied van de toekomst van de landbouw, toeristisch-recreatieve ontwikkeling, infrastructuur en bepaalde aspecten van het sociaal domein. Dit zijn opgaven die zeer sterk samenhangen met de aanpak in andere gemeenten.

In deze optie komt de intergemeentelijke samenwerking naar verwachting steeds moeizamer tot stand, omdat voor alle buurgemeenten geldt dat zij een andere visie hebben op samenwerking dan in deze optie beschreven (naar bevind van zaken handelen). Dit terwijl Bernheze bij een keuze voor deze optie voor de grotere maatschappelijke opgaven, maar ook voor de bedrijfsvoering van de gemeentelijke organisatie wél afhankelijk is van samenwerking.

Criterium 3: interne samenhang

Oordeel: interne samenhang gering.

De interne samenhang van de huidige gemeente Bernheze schatten wij als laag in, gezien het gegeven dat de inwoners van de verschillende dorpen niet gericht zijn op andere delen van de gemeente, maar voornamelijk op de dichtstbijzijnde grotere stad. In deze optie verandert er niets aan de interne samenhang. Deze blijft dus laag.

Criterium 4: bestuurskracht

Oordeel: de verschillende onderdelen van bestuurskracht laten een wisselend beeld zien, maar per saldo is het beeld dat de bestuurskracht in deze optie laag tot redelijk is.

Aspect 1: de gemeente kan bestuurlijke sturing geven aan besluitvorming over, uitvoering van en verantwoording over beleid, zonder daarbij al te afhankelijk te zijn van samenwerkingsverbanden.

Voor een aantal belangrijke opgaven zal de gemeente afhankelijk zijn van samenwerkingsverbanden, waarbij het erg twijfelachtig is of buurgemeenten bereid zijn die samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Aspect 2: De gemeente beschikt over een ambtelijke organisatie die voldoende robuust en vitaal is en die in staat is taken en verantwoordelijkheden adequaat en op professionele wijze uit te oefenen.

De ambtelijke organisatie is in deze optie afhankelijk van samenwerking, waarbij het erg twijfelachtig is of buurgemeenten bereid zijn die samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Aspect 3: De gemeente is in staat een goede bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke opgaven en taken die in de regio aan de orde zijn. Tevens is de gemeente in staat de regierol op te pakken naar medeoverheden en maatschappelijke partners.

Indien vanuit de huidige situatie een aantal verbeterlagen worden gemaakt, die vooral betrekking hebben op het ontwikkelen van een stevige visie, zijn wij van mening dat de gemeente in deze optie op dit onderdeel van bestuurskracht krachtig kan zijn.

Criterium 5: regionale samenhang

Oordeel: in de huidige situatie kent de regionale samenhang een duidelijke ratio, waar deze optie in past. Door verwachte herindelingsbewegingen neemt de regionale samenhang in deze optie in de toekomst af.

Aspecten 1 en 2:

- 1. Hoe verhoudt de (nieuwe of bestaande) gemeente zich tot de andere gemeenten in de regio?*
- 2. Welk effect heeft de schaal van de gemeente heeft op de regionale verhoudingen en de positie van de gemeente?*

In de huidige situatie bestaat de regio uit een afwisseling van stedelijke en landelijke gemeenten in een bepaalde samenhang. Daarin is Bernheze als zelfstandige gemeente in staat een goede positie in te nemen. Indien te verwachten herindelingsbewegingen in de omgeving (Meierijstad, Uden, Landerd) zich doorzetten, ontstaat er een andere ratio achter de gemeentelijke indeling. Niet langer zijn gemeente primair stad óf platteland,

maar de meeste gemeenten zullen beide in zich verenigen. Daarbij wordt Bernheze relatief een veel kleinere speler met een afwijkend profiel als plattelandsgemeente.

Aspect 3: Wat de positie is van een eventuele regio- of centrumgemeente?

De grote regiogemeenten Oss, Den Bosch en het toekomstige Meierijstad nemen alle de positie in dat nieuwe gemeenten zouden moeten bestaan uit stad en ommeland. Dit doen zij vanuit een visie dat deze steden mogelijkheden en voorzieningen hebben waar niet alleen de stad maar ook het ommeland van profiteert. Een optie waarbij Bernheze kiest voor zelfstandigheid draagt in ieder geval niet bij aan een betere positie van de genoemde gemeenten, maar is er ook niet perse mee in strijd.

criterium 6: duurzaamheid

Oordeel: deze optie is niet duurzaam, omdat de gemeente onvoldoende in staat zal blijken kwetsbaarheden door middel van samenwerking op een goede manier op te lossen.

Wij zijn van mening dat deze optie niet duurzaam is. Als Bernheze voor deze optie kiest, isoleert de gemeente zich op termijn. De gemeente is net als andere gemeenten afhankelijk van samenwerking met anderen, maar kiest voor een model dat niet gedragen wordt door eventuele partners. Dat zal betekenen dat het voor Bernheze steeds moeilijker wordt om de nu aan inwoners geboden kwaliteit vast te houden. Onze verwachting is dat Bernheze zich op een termijn van enkele jaren gedwongen zal zien een andere keuze te maken.

OPTIE 1B: BERNHEZE ZELFSTANDIG, MET EEN DUIDELIJKE KEUZE VOOR MEER SAMENWERKING MET LANDERD, UDEN EN OSS

criterium 1: draagvlak in de regio

Oordeel: draagvlak in de regio is gemengd en vooral bij Oss, Uden en Landerd (gematigd) positief.

Het draagvlak in de regio voor deze optie loopt uiteen van gemeente tot gemeente. Er zijn gemeenten die ervan overtuigd zijn dat bestuurlijke en ambtelijke samenwerking vooral een zwakgebod is. Zij zijn van mening dat kleinere gemeenten beter kunnen herindelen (de mening van Den Bosch en de Meierijstad-gemeenten). Zij hebben weinig geloof in samenwerkingsverbanden en geven aan weinig interesse te hebben om samenwerkingsverbanden aan te gaan om kwetsbaarheden op te lossen. Oss is een sterk voorstander is van samenwerking, mits deze niet op calculerende wijze wordt aangegaan ("cherry picking"). In Landerd zien we eenzelfde beeld. Beide gemeenten geven aan niet in strakke samenwerkingsstructuren te geloven. Tot slot geeft Uden aan ook een voorstander te zijn van meer samenwerking; echter deze gemeente twijfelt of samenwerking uiteindelijk de problemen waar gemeenten voor staan oplost.

criterium 2: schaalniveau passend bij de opgaven

Oordeel: schaalniveau past voldoende bij de opgaven.

In deze optie blijft het bestuurlijke schaalniveau van nu gehandhaafd. De opgaven die Bernheze heeft zijn voor een deel lokale opgaven die op de schaal van de gemeente

spelen en voor een deel opgaven die het gemeentelijk niveau overstijgen. Wij schatten in dat het schaalniveau past bij een deel van de opgaven. Daarbij denken we vooral aan het dorpenbeleid en de directe dienstverlening. Bernheze is uitstekend in staat gebleken een dorpenbeleid te voeren dat de leefbaarheid goed ondersteunt. Ook de tevredenheid over de directe dienstverlening is groot. Bij deze twee opgaven profiteert de gemeente van de relatief bescheiden schaal van de gemeente, waardoor zowel bestuur als organisatie redelijk dicht bij de inwoners staan. Het schaalniveau past minder bij een aantal grotere opgaven; bijvoorbeeld op het gebied van de toekomst van de landbouw, toeristisch-recreatieve ontwikkeling, infrastructuur en bepaalde aspecten van het sociaal domein. Dit zijn opgaven die zeer sterk samenhangen met de aanpak in andere gemeenten. Dat is echter door middel van goede bestuurlijke en ambtelijke samenwerking voor een belangrijk deel op te vangen. Zo kan bestuurlijk én organisatorisch kracht gemaakt worden op opgaven goed aan te pakken.

criterium 3: interne samenhang

Oordeel: interne samenhang gering.

De interne samenhang van de huidige gemeente Bernheze schatten wij als laag in, gezien het gegeven dat de inwoners van de verschillende dorpen niet gericht zijn op andere delen van de gemeente, maar voornamelijk op de dichtstbijzijnde grotere stad. In deze optie verandert er niets aan de interne samenhang. Deze blijft dus laag.

criterium 4: bestuurskracht

Oordeel: de verschillende onderdelen van bestuurskracht laten een wisselend beeld zien, maar per saldo is het beeld dat de bestuurskracht in deze optie goed is.
--

Aspect 1: de gemeente kan bestuurlijke sturing geven aan besluitvorming over, uitvoering van en verantwoording over beleid, zonder daarbij al te afhankelijk te zijn van samenwerkingsverbanden.

Voor een aantal belangrijke opgaven zal de gemeente afhankelijk zijn van samenwerkingsverbanden. Het lijkt er echter op of de genoemde gemeenten wel bereid zijn die samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Aspect 2: De gemeente beschikt over een ambtelijke organisatie die voldoende robuust en vitaal is en die in staat is taken en verantwoordelijkheden adequaat en op professionele wijze uit te oefenen.

De ambtelijke organisatie heeft een schaal die het moeilijk maakt alle taken blijvend goed uit te voeren. Echter door goed samen te werken zijn veel van die kwetsbaarheden goed op te lossen.

Aspect 3: De gemeente is in staat een goede bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke opgaven en taken die in de regio aan de orde zijn. Tevens is de gemeente in staat de regierol op te pakken naar medeoverheden en maatschappelijke partners.

Indien vanuit de huidige situatie een aantal verbeterlagen worden gemaakt, die vooral betrekking hebben op het ontwikkelen van een stevige visie, zijn wij van mening dat de gemeente in deze optie op dit onderdeel van bestuurskracht krachtig kan zijn.

criterium 5: regionale samenhang

Oordeel: in de huidige situatie kent de regionale samenhang een duidelijke ratio, waar deze optie in past. Door verwachte herindelingsbewegingen neemt de regionale samenhang in deze optie in de toekomst af.

Aspecten 1 en 2:

- 1. Hoe verhoudt de (nieuwe of bestaande) gemeente zich tot de andere gemeenten in de regio?*
- 2. Welk effect heeft de schaal van de gemeente heeft op de regionale verhoudingen en de positie van de gemeente?*

In de huidige situatie bestaat de regio uit een afwisseling van stedelijke en landelijke gemeenten in een bepaalde samenhang. Daarin is Bernheze als zelfstandige gemeente in staat een goede positie in te nemen. Indien te verwachten herindelingsbewegingen in de omgeving (Meerijstad, Uden, Landerd) zich doorzetten, ontstaat er een andere ratio achter de gemeentelijke indeling. Niet langer zijn gemeenten primair stad óf platteland, maar de meeste gemeenten zullen beide in zich verenigen. Daarbij wordt Bernheze relatief een veel kleinere speler met een afwijkend profiel als plattelandsgemeente.

Aspect 3: Wat is de positie van een eventuele regio- of centrumgemeente?

De grote regiogemeenten Oss, Den Bosch en het toekomstige Meerijstad nemen alle de positie in dat nieuwe gemeenten zouden moeten bestaan uit stad en ommeland. Dit doen zij vanuit een visie dat deze steden mogelijkheden en voorzieningen hebben waar niet alleen de stad maar ook het ommeland van profiteert. Een optie waarbij Bernheze kiest voor zelfstandigheid draagt in ieder geval niet bij aan een betere positie van de genoemde gemeenten, maar is er ook niet perse mee in strijd.

criterium 6: duurzaamheid

Oordeel: deze optie is duurzaam omdat de gemeente door samenwerking in staat is kwetsbaarheden op een goede manier op te lossen.

Wij zijn van mening dat, indien geïnvesteerd wordt in een intensieve samenwerking met de gemeente Landerd, Uden en Oss de zwakke punten van de gemeente Bernheze adequaat en duurzaam getackeld kunnen worden. Indien dat gebeurt is gaan we ervan uit dat dit voor een termijn van vijf tot tien jaar voldoende oplossingen biedt voor de gemeente Bernheze. Als relativering van de duurzaamheid van deze optie kan het volgende worden genoemd. Het is mogelijk dat een of meer van de genoemde partners (op den duur) steviger inzetten op herindeling en geen genoegen nemen met samenwerking.

OPTIE 2: BERNHEZE ALS GEHEEL HERINDELEN MET LANDERD EN UDEN

Criterion 1: Draagvlak in de regio

Oordeel: draagvlak in de regio is laag.

Het draagvlak in de regio voor deze optie is laag. Alle buurgemeenten, met uitzondering van Uden, geven aan dat van belang is dat recht gedaan wordt aan de oriëntatie van inwoners als er sprake is van een herindeling. Er wordt gesteld dat dit bij een herindeling van Bernheze als geheel niet het geval kan zijn, gezien de oriëntatie van de verschillende dorpen op de verschillende omliggende gemeenten. Alleen Uden maakt hier een voorbehoud bij en geeft aan dat oriëntatie van de inwoners een van de ijkpunten is, maar niet noodzakelijkerwijze hét ijkpunt.

Criterion 2: Schaalniveau passend bij de opgaven

Oordeel: met deze herindeling ontstaat een schaalniveau dat past bij de opgaven.

Wij denken dat een groot deel van de opgaven waar de gemeente voor staat goed aangepakt kan worden indien voor een herindeling met Landerd en Uden wordt gekozen. Aan de ene kant zijn er de opgaven die Bernheze nu uitstekend oppakt: het ondersteunen van de dorpen en de directe dienstverlening. Er zijn genoeg voorbeelden van grotere, heringedeelde gemeenten waarin deze sterke punten bewaard zijn gebleven. Het vraagt wel een nieuwe blik op het dorpenbeleid en de autonomie van de dorpen. Die ontwikkeling past echter wel goed bij een ontwikkeling die nu al te zien is, waarbij de dorpen veel verantwoordelijkheid nemen voor vraagstukken in het dorp. Aan de andere kant zijn er opgaven die nu het gemeenteniveau overstijgen, maar die in deze optie voor een veel groter deel binnen de gemeentegrens vallen. Denk daarbij aan de As-50 en aan de Maashorst. Belangrijke thema's die Bernheze met de gemeenten Uden en Landerd deelt. Dat ook andere gemeenten hier belangen in hebben doet daar niets aan af.

Criterion 3: interne samenhang

Oordeel: interne samenhang is laag.

De gemeenten Bernheze, Landerd en Uden hebben weliswaar een aantal belangrijke gemeenschappelijke vraagstukken. Dat betekent niet dat er daarmee een sterke samenhang tussen de gemeenten bestaat. De inwoners van de verschillende kernen in deze gemeenten zijn niet eerder gericht op Oss en Veghel dan op de andere kernen binnen de gemeente die ontstaat in deze optie.

Criterion 4: Bestuurskracht

Oordeel: de bestuurskracht is goed.

Aspect 1: de gemeente kan bestuurlijke sturing geven aan besluitvorming over, uitvoering van en verantwoording over beleid, zonder daarbij al te afhankelijk te zijn van samenwerkingsverbanden.

Er ontstaat door deze herindeling een schaal waarmee de nieuwe gemeente grotendeels in staat zal zijn taken zelfstandig uit te voeren.

Aspect 2: De gemeente beschikt over een ambtelijke organisatie die voldoende

robuust en vitaal is en die in staat is taken en verantwoordelijkheden adequaat en op professionele wijze uit te oefenen.

De schaal die ontstaat in deze optie is voldoende om taken goed uit te kunnen voeren.

Aspect 3: De gemeente is in staat een goede bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke opgaven en taken die in de regio aan de orde zijn. Tevens is de gemeente in staat de regierol op te pakken naar medeoverheden en maatschappelijke partners.

De nieuwe gemeente zal in staat zijn een stevige visie te ontwikkelen op een aantal belangrijke regionale thema's als agrifood, As-50 en de Maashorst en vanuit die visie ook voldoende organisatorische kracht hebben om constructief bij te dragen aan de regio.

criterium 5: regionale samenhang

Oordeel: de regionale samenhang is in deze optie goed.
--

Aspecten 1 en 2:

- 1. Hoe verhoudt de (nieuwe of bestaande) gemeente zich tot de andere gemeenten in de regio?*
- 2. Welk effect heeft de schaal van de gemeente heeft op de regionale verhoudingen en de positie van de gemeente?*

Bij een herindeling van Bernheze, Landerd en Uden ontstaat een gemeente met ongeveer 76.000 inwoners. In de regionale krachtsverhoudingen betekent dit, dat er gelijkwaardige verhoudingen kunnen ontstaan tussen Bernheze/Landerd/Uden met ongeveer 76.000 inwoners, Oss met ongeveer 90.000 inwoners en Meierijstad met ongeveer 78.000 inwoners.

Aspect 3: Wat de positie is van een eventuele regio- of centrumgemeente.

Meierijstad (Veghel), Oss en Den Bosch zijn belangrijke regiogemeenten wiens positie niet versterkt wordt door deze herindeling, maar ook niet perse verzwakt. Zij krijgen te maken met een sterkere partner. Dit kan ook zorgen dat bestuurlijke processen soepeler verlopen.

criterium 6: duurzaamheid

Oordeel: de duurzaamheid van deze optie is hoog.
--

Wij zijn van mening dat er met een fusie van Bernheze, Landerd en Uden een schaal ontstaat die ervoor zorgt dat de nieuwe gemeente minimaal tien jaar vooruit kan. Daarmee is het in onze ogen een duurzame optie.

OPTIE 3: BERNHEZE OPSPLITSEN

Er zijn twee opties voor de opsplitsing:

- Mogelijkheid 3A
 - Deel Bernheze (Heesch) + deel Landerd + Oss
 - Deel Bernheze (Nistelrode) + (deel) Landerd + Uden
 - Deel Bernheze (Heeswijk-Dinther, Loosbroek, Vorstenbosch) + Meierijstad
- Mogelijkheid 3B
 - Deel Bernheze (Heesch, Nistelrode) + deel Landerd + Oss
 - Deel Bernheze (Heeswijk-Dinther, Loosbroek, Vorstenbosch) + Meierijstad

Criterion 1: draagvlak in de regio

Oordeel: het draagvlak in de regio voor de opsplitsing van Bernheze is in principe hoog. In principe, omdat de gemeenten die Meierijstad gaan vormen in een ander tijdpad zitten dan Bernheze, waardoor het denkbaar is dat deze optie pas op lange termijn te realiseren is.

Het draagvlak in de regio voor deze optie is hoog. Alle buurgemeenten (met uitzondering van Uden, dat een voorbehoud maakt) stellen dat indien Bernheze kiest voor een herindeling, er met het oog op de oriëntatie van inwoners het beste gekozen kan worden voor een opsplitsing. Bovendien tonen alle gemeenten waar in deze optie een deel van Bernheze “naar toe gaat” zich bereid om hierover in gesprek te gaan.

De volgende uitspraken van buurgemeenten zijn daarbij het meest van belang:

- Oss heeft een visie op de toekomst van de regio, waarbij deze gemeente een deel van Bernheze (Heesch) en een deel van Landerd tot het “verzorgingsgebied” van Oss rekent. Als Bernheze kiest voor een opsplitsing waarbij het betreffende deel van Bernheze naar Oss gaat, dan werkt Oss hier graag aan mee.
- Landerd ziet als een van de mogelijkheden voor zichzelf een opsplitsing waarbij een deel van Landerd en een deel van Bernheze samengaan met Oss.
- Uden ziet als een van de mogelijkheden een opsplitsing van Bernheze
- Veghel en Schijndel (onderdeel van het toekomstige Meierijstad) zien dat Heeswijk-Dinther, Loosbroek en Vorstenbosch richting Meierijstad zouden kunnen gezien de oriëntatie van deze dorpen. Echter zij vinden wel van belang dat het lopende herindelingsproces niet vertraagd wordt door een opsplitsing van Bernheze.

Criterion 2: schaalniveau passend bij de opgaven

Oordeel: In beide opsplitsingsopties ontstaat er een schaalniveau dat goed past bij de opgaven.

Wij denken dat een groot deel van de opgaven waar de gemeente voor staat goed aangepakt kan worden indien voor een opsplitsing wordt gekozen. Aan de ene kant zijn er de opgaven die Bernheze nu uitstekend oppakt: het ondersteunen van de dorpen en de directe dienstverlening. Er zijn genoeg voorbeelden van grotere, heringedeelde gemeenten waarin deze sterke punten bewaard zijn gebleven. Het vraagt wel een nieuwe blik op het dorpenbeleid en de autonomie van de dorpen. Die ontwikkeling past echter wel goed bij een ontwikkeling die nu al te zien is, waarbij de dorpen veel verantwoordelijkheid nemen voor vraagstukken in het dorp. Aan de andere kant zijn er opgaven die nu het

gemeenteniveau overstijgen, maar die in deze optie voor een veel groter deel binnen de gemeentegrens vallen.

criterium 3: interne samenhang

Oordeel: In beide opsplitsingsopties is de interne samenhang hoog.

De interne samenhang van de opsplitsingsopties is, vanuit het perspectief van de huidige verschillende dorpen van Bernheze gezien, hoog. Zij worden namelijk onderdeel van grotere gemeenten, waar de steden waarop zij primair zijn georiënteerd onderdeel uitmaken.

criterium 4: bestuurskracht

Oordeel: Bestuurskracht gemeenten die nieuw ontstaan bij splitsing is goed.

Aspect 1: de gemeente kan bestuurlijke sturing geven aan besluitvorming over, uitvoering van en verantwoording over beleid, zonder daarbij al te afhankelijk te zijn van samenwerkingsverbanden.

Aspect 2: de gemeente beschikt over een ambtelijke organisatie die voldoende robuust en vitaal is en die in staat is taken en verantwoordelijkheden adequaat en op professionele wijze uit te oefenen.

Wij denken dat in beide splitsingsopties de nieuwe gemeenten die ontstaan voldoende taken in eigen huis kunnen uitvoeren en hier op professionele wijze vorm aan kunnen geven.

Aspect 3: de gemeente is in staat een goede bijdrage te leveren aan de oplossing van maatschappelijke opgaven en taken die in de regio aan de orde zijn.

Tevens is de gemeente in staat de regierol op te pakken naar medeoverheden en maatschappelijke partners.

Wij denken dat in beide splitsingsopties de nieuwe gemeenten die ontstaan een goede bijdrage kunnen leveren aan de belangrijke regionale thema's.

criterium 5: regionale samenhang

Oordeel: In beide opsplitsingsopties is regionale samenhang hoog.

Aspecten 1 en 2:

- 1. Hoe verhoudt de (nieuwe of bestaande) gemeente zich tot de andere gemeenten in de regio?*
- 2. Welk effect heeft de schaal van de gemeente heeft op de regionale verhoudingen en de positie van de gemeente?*

In beide splitsingsopties ontstaan stevige gemeenten van meer dan 50.000 inwoners die goed voor hun eigen belangen en de regionale belangen kunnen opkomen.

Aandachtspunt is wel de positie van Uden in beide opties, omdat de schaal van de andere gemeenten die ontstaan fors is dan die van Uden.

Aspect 3: Wat is de positie van een eventuele regio- of centrumgemeente?

Wij merken als centrumgemeenten in de regio aan Den Bosch, Oss en Meierijstad. Wij denken dat de positie van deze centrumgemeenten gebaat is bij beide splitsingsopties. De centrumgemeenten winnen aan kracht doordat ze in omvang toenemen en omdat het aantal partners waarmee afspraken moet worden gemaakt om de regio sterker te maken, afneemt (het aantal gemeenten neemt immers af).

Criterium 6: duurzaamheid

Oordeel: de duurzaamheid van de beide splitsingsopties is hoog.

Wij zijn van mening dat in beide splitsingsopties gemeenten ontstaan die duurzaam zijn waardoor er minimaal tien jaar geen nieuwe herindelingsbewegingen noodzakelijk zijn. De gemeenten die ontstaan kennen een duidelijke filosofie van stad + het omliggende verzorgingsgebied. Het zijn gemeenten die in staat zijn de grote opgaven die er nu en de komende tijd adequaat te hanteren, vanuit een schaal die bestuurlijke drukte zoveel mogelijk voorkomt en waarop organisatorische kracht gemaakt kan worden.

Bij de positieve score op duurzaamheid van deze optie past wel de volgende kanttekening over de haalbaarheid op korte termijn. Het realiseren van een opsplitsing van een gemeente is een complex proces. Immers, alle betrokken gemeenten moeten hier (tegelijk) hun medewerking aan verlenen. Dit betekent in dit geval één groot herindelingsproces in de gehele regio, waarbij de gemeenten Bernheze, Landerd, Uden, Oss, de huidige gemeenten die Meierijstad gaan vormen en eventueel de gemeente Boekel betrokken zijn. In het geval van grenscorrecties zou ook de gemeente 's-Hertogenbosch nog betrokken kunnen zijn.

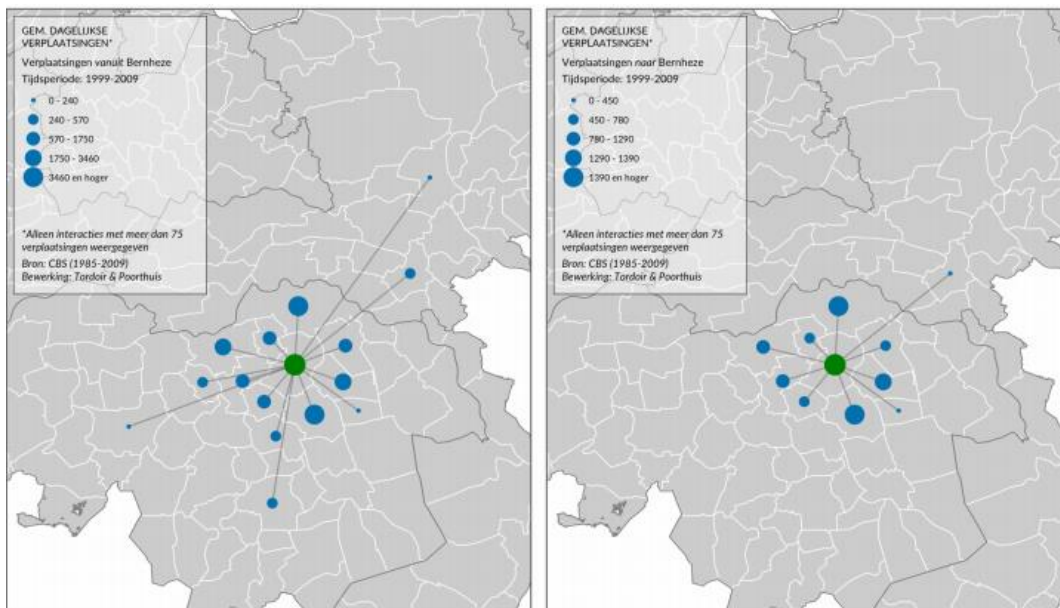
Het ziet er op dit moment niet naar uit dat de processen in deze gemeenten gemakkelijk gelijk te schakelen zijn, met name omdat de gemeenten Veghel, Schijndel en Sint-Oedenrode al flink op weg zijn richting een herindeling. De gemeenteraden van de drie gemeenten hebben hier al een positief besluit over genomen en de provincie heeft positief geadviseerd over een herindeling van de drie gemeenten per 1 januari 2017. De enige stappen die nog gezet moeten worden hebben te maken met het wetgevingstraject dat in het parlement doorlopen moet worden.

Als het proces doorgang vindt zoals nu gepland, dan zou een opsplitsing van Bernheze waarbij een deel van de gemeente richting Meierijstad gaat zeker niet voor 2020 kunnen plaatsvinden.

BIJLAGE 1: ONDERZOEK NAAR REGIONALE SAMENHANG

De provincie heeft in 2014 een onderzoek laten uitvoeren naar de regionale samenhang binnen de provincie. Wij nemen op deze plek enkele voor Bernheze belangrijke bevindingen op ter onderbouwing van de in deze notitie opgenomen passages over interne samenhang in de verschillende opties voor Bernheze.

TORDOIR: ONDERZOEK NAAR VERPLAATSINGSPATRONEN BINNEN DE REGIO

Tordoir heeft onderzoek gedaan naar hoe inwoners van de regio zich bewegen. Waar werken ze, waar doen ze boodschappen? Naar welke gemeenten verhuizen ze? Hierboven zijn deze bewegingen uitgebeeld van en naar Bernheze. Er blijken sterke verbindingen te zijn, in allerlei opzichten, tussen Bernheze, Oss, Veghel, Uden en Landerd. Dit wordt door Tordoir een 'daily urban system' genoemd. Inwoners ervaren dit als één leef-, woon-, recreatie- en werkgebied. Binnen de gemeente Bernheze verschilt de oriëntatie van de inwoners sterk per dorp. Naast het eigen dorp is men georiënteerd op de dichtstbijzijnde 'stad'.

BIJLAGE 2: FINANCIËLE CONSEQUENTIES

In het kader van deze rapportage heeft geen financieel onderzoek plaatsgevonden. Wel zijn hieronder enkele algemene gegevens opgenomen. Verder zijn de volgende algemene opmerkingen te plaatsen over de financiële consequenties van samenwerking, herindeling en opsplitsing:

- In geval van samenwerking blijven de samenwerkende gemeenten financieel onafhankelijk van elkaar. De samenwerking is verder zodanig in te richten dat tegenvallers bij de ene gemeente geen consequenties voor de samenwerkingspartners hoeven te hebben.
- Als er sprake is van een herindeling of een opsplitsing van de gemeente, dan zijn hiermee hoge kosten gemoeid. Het is een intensief proces van enkele jaren. Om deze reden krijgen gemeenten wanneer er sprake is van herindeling of opsplitsing een tegemoetkoming in de kosten. Afhankelijk van de gemeentegrootte en het aantal gemeenten dat wordt opgeheven wordt het bedrag bepaald. Dit gaat al snel om enkele miljoenen euro's. Die praktijk wijst uit dat dit ook het minimaal benodigde bedrag is om de kosten te dekken. Bij samenwerking is er geen sprake van een dergelijke tegemoetkoming.
- De huidige lastendruk van de eventuele herindelingspartners biedt geen garantie voor de toekomst.

ALGEMENE, VRIJ BESTEEDBARE RESERVES GEMEENTEN UIT DE HERINDELINGS- EN OPSPLITSINGSOPTIES

Gegevens per 1-1-2015, tenzij anders aangegeven. Bron: programmabegrotingen.

Bernheze: 4 miljoen
Landerd: 8,9 miljoen
Oss: 11 miljoen
Uden: 21,1 miljoen
Veghel: 1,1 miljoen
Schijndel: niet gevonden
Sint Oedenrode: 2,4 miljoen (1-1-14)
Boekel: 2,5 miljoen

OVERZICHT GEMEENTELIJKE LASTEN 2015

Bron: www.coelo.nl

	Bernheze	Oss	Landerd	Uden	Veghel	Schijndel
Onroerendezaakbelasting (OZB)						
Tarief woningen (%)	0,1246	0,119	0,1009	0,1053	0,1244	0,1218
Tarief niet-woningen (%)	0,4116	0,3928	0,4163	0,3814	0,347	0,2996
Heffingskorting						
Bedrag (€)	0	0	0	0	0	0
Reinigingsheffing Woningen						
Eénpersoonshuishouden (€)	136	276	163	231	140	141
Meerpersoonshuishouden (€)	228	276	255	279	234	211
Kwijtschelding	Deels	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Kwijtscheldingsnorm (%)	100	100	100	100	100	100
Rioolheffing Woningen						
Eénpersoonshuishouden (€)	139	168	127	192	219	164
Meerpersoonshuishouden (€)	139	168	182	192	219	214
Kwijtschelding	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja
Kwijtscheldingsnorm (%)	Nvt	100	100	Nvt	100	100
Gemeentelijke Woonlasten						
Eénpersoonshuishouden (€)	609	690	546	650	636	588
Meerpersoonshuishouden (€)	701	690	693	698	730	708
Rangnummer meerpersoonshuishouden	148	125	132	141	203	158
Burgerzaken						
Kosten rijbewijs (€)	38,45	38,45	38,45	37,95	38,45	38,83
Kosten uittreksel BRP (€)	14,2	12,6	15,45	6,35	6,75	8,88
Kosten paspoort (€)	67,1	67,1	67,1	66,5	67,1	67,1
Kosten identiteitskaart (€)	53,05	53,05	53,05	53,05	53,05	53,07
Toeristenbelasting						
Bedrag per overnachting (€)	1,35	1,1	1,1	1,1	1,52	0
Hondenbelasting						
Bedrag voor één hond (€)	0	55,8	0	0	47,95	75,96
Omgevingsvergunning						
Bedrag voor dakkapel €10.000	256	426	263	150	271	678
Bedrag voor uitbouw woning €45.000	1068	1692	1184	675	1220	1217
Bedrag voor nieuwbouw woning €140.000	3234	4590	3477	2100	3440	6044

BIJLAGE 3: VERSLAGEN VAN GESPREKKEN MET BUURGEMEENTEN EN PROVINCIE

GEMEENTE 'S-HERTOGENBOSCH

Gesprekspartners gemeente: burgemeester Rombouts en gemeentesecretaris
Woestenberg

Gesprekspartners gemeente Bernheze: burgemeester Moorman en gemeentesecretaris
Bex (aanwezig op verzoek van 's-Hertogenbosch)

WagenaarHoes: Guido von Grumbkow

Vooraf

Alvorens het gesprek te voeren over de toekomst van Bernheze, wil de burgemeester van 's-Hertogenbosch Bernheze prijzen voor de open aanpak in dit traject. Het is moeilijk een traject te doorlopen waar open naar alle opties wordt gekeken. De burgemeester is van mening dat dit wél echt nodig is in de regio. Verder is de burgemeester is van mening dat de gemeente Bernheze de zaken goed op orde heeft. Een laatste opmerking vooraf van de burgemeester is dat 's-Hertogenbosch niet het initiatief zal nemen voor een herindeling. De gemeente zal wel een geluid laten horen als er door regiogemeenten stappen worden gezet die in de ogen van 's-Hertogenbosch ingaan tegen het regionaal belang.

1. Zelfstandigheid; samenwerking met buurgemeenten

In samenwerking is Bernheze een goede partner gebleken. Tegelijk is 's-Hertogenbosch van mening dat zelfstandigheid geen duurzame optie kan zijn. De vraagstukken waar gemeenten in het algemeen, maar zeker ook in deze regio, voor staan vragen om een andere schaal. Het gaat dan om opgaven als economische ontwikkeling, agrifood, logistiek en finance en niet in de laatste plaats infrastructuur. Indachtig de 'ladder van Tordoir' zijn provincie en Rijk verantwoordelijk voor de grote noord/zuidverbindingen en is het aan de gemeenten om de oost/westverbindingen te maken. Dit maakt dat voor 's-Hertogenbosch de verbinding met Oss en Waalwijk erg belangrijk is.

De aanpak van bovengenoemde vraagstukken wordt eenvoudiger vanuit grotere eenheden. Niet alleen in de uitvoering, maar ook doordat de lobbykracht provinciaal en nationaal toeneemt. Ook richting maatschappelijke partners en het bedrijfsleven is het belang een serieuze gesprekspartner te zijn, en daarvoor is schaal belangrijk. Deze partners zijn zelf vaak ook op een hoger schaalniveau dan de (huidige) gemeenten georganiseerd.

's-Hertogenbosch is van mening dat samenwerking in plaats van herindeling niet alleen leidt tot een minder goede aanpak van een aantal uitdagingen, maar ook zorgt voor een democratisch gat. Ambtelijke samenwerking lost problemen van bestuurlijke slagkracht niet op en zorgt ervoor dat de democratische legitimatie wordt uitgehold. Er is eenheid van het politiek, bestuurlijke en ambtelijke systeem gewenst; een ambtelijke fusie of veel taakuitvoering in verlengd lokaal bestuur zijn geen duurzame opties. Het organiseren van de bedrijfsvoering is naast de strategische slagkracht een uitdaging op zich. Vraagstukken als ICT vragen een (veel) grotere schaal om goed te organiseren dan het niveau van de (huidige) gemeenten.

2. Herindeling met Bernheze als geheel

's-Hertogenbosch geeft aan een herindeling van Bernheze als geheel met een of meer andere gemeenten als problematisch te zien, gezien de oriëntatie van de inwoners. Deze oriëntatie zou leidend moeten zijn bij de volgende herindelingsronde. Bij een herindeling met Bernheze als geheel lijkt er per definitie geen recht aan deze oriëntatie te worden gedaan. Naast de oriëntatie van inwoners gaat het om het regionaal belang. Als concreet voorbeeld van een optie die volgens 's-Hertogenbosch tegen het regionaal belang ingaat wordt genoemd Landerd-Bernheze. Deze optie, waarbij een grote(re) plattelandsgemeente ontstaat, levert geen versterking van de gemeenten en de regio op. De voor 's-Hertogenbosch meest gewenste optie is niet een optie die een beetje versterkt wat zwak is, maar die versterkt wat sterk is. 's-Hertogenbosch ziet dan drie grotere gemeenten ontstaan rondom Oss, de as Uden-Veghel en 's-Hertogenbosch.

3. Herindeling in de vorm van een opsplitsing van Bernheze

Bernheze heeft het weliswaar goed gedaan de afgelopen jaren, maar dat neemt niet weg dat het een geconstrueerde gemeente is zonder een duidelijk focuspunt. Als Bernheze gaat herindelen dan is 's-Hertogenbosch van mening dat het opsplitsen van Bernheze beter is dan een herindeling met Bernheze als geheel. Dan kan tegemoet gekomen worden aan de oriëntatie van inwoners.

Daarbij brengt 's-Hertogenbosch naar voren dat het daar geen eigen belang bij heeft aangezien er geen dorp van Bernheze naar 's-Hertogenbosch zal gaan. Wat deze gemeente wel zou willen, is dat Heesch-West aan het grondgebied van 's-Hertogenbosch wordt toegevoegd. Daarover zou met Oss moeten worden gesproken, want het is bekend dat ook Oss graag grondgebiedgemeente wil worden.

GEMEENTE LANDERD

Gesprekspartners: burgemeester Bakermans en gemeentesecretaris Lenssen

WagenaarHoes: Guido von Grumbkow

Vooraf

In het coalitieprogramma van de huidige coalitie is duidelijk uitgesproken dat de gemeente Landerd kiest voor herindeling. De gemeente Landerd heeft een uitgesproken toekomstperspectief over de samenhang binnen dit gebied: de Maashorstgemeente. Buiten deze vier gemeenten (Oss, Bernheze, Uden, Landerd) kijkt Landerd niet, waardoor er vanuit het perspectief van Landerd een overzichtelijk aantal mogelijkheden is. Over de voors en tegens van die mogelijkheden is nog wel discussie. Landerd bereidt de buurgemeenten Oss, Uden en Bernheze voor op mogelijke uitkomsten van de discussie die nu in Landerd gevoerd wordt. Mogelijke uitkomsten zijn dat Landerd de wens uitspreekt volledig bij Uden gevoegd te worden, of dat Landerd de wens uitspreekt deels bij Oss en deels bij Uden gevoegd te worden. Uiteraard kan Bernheze ook nog een rol spelen in de verschillende opties. Als de gemeenteraad voor de zomer 2015 alsnog niet kiest voor herindeling dan is een uitkomst mogelijk waarbij Landerd uitspreekt intensiever te gaan samenwerken. Overigens is een discussiepunt in Landerd de termijn waarop een herindeling zijn beslag zou moeten krijgen.

1. Zelfstandigheid; samenwerking met buurgemeenten

Landerd onderkent dat er een samenwerkingsopgave ligt voor de gemeenten in de regio. Zowel organisatorisch als bestuurlijk is er meer uit de samenwerking te halen. Daarbij is voor Landerd heel belangrijk dat gemeenten niet aan "cherrypicking" doen. Samenwerking

wint aan kracht als je op meerdere terreinen samenwerkt. Voor Landerd is het helder dat Oss, Bernheze, Uden en Landerd dan natuurlijke partners zijn en Landerd is er dan ook op gericht deze gemeenten op zo veel mogelijk terreinen aan elkaar te binden. Bij samenwerking moet het gaan om vertrouwen en elkaar dingen gunnen. Dat zijn zaken die moeten groeien. Je moet durven loslaten; niet overal bestuurlijk en ambtelijk bovenop willen zitten. Landerd gaat dat proces graag aan met de genoemde gemeenten, maar wel vanuit een duidelijke keuze voor elkaar als meest belangrijke samenwerkingspartners. Daarbij geeft Landerd aan, dat ze heel graag ziet dat Bernheze dezelfde keuze maakt als Landerd: inzetten op samenwerking met de genoemde vier gemeenten op zo veel mogelijk vlakken.

2. Herindeling met Bernheze als geheel

Landerd ziet dat een herindeling van Bernheze met een of meer buurgemeenten als geheel als problematisch wegens de oriëntatie van de inwoners. Dat is ook een van de redenen waarom Landerd een herindeling tussen (alleen) Landerd en Bernheze zeer onwaarschijnlijk acht. Je fuseert dan twee gemeenten die nu intern al weinig samenhang hebben en onderling ook weinig met elkaar.

Een herindeling tussen Bernheze, Landerd, Oss en Uden is voor Landerd wel een realistische optie, evenals een herindeling tussen Bernheze, Landerd en Uden. Een herindeling van Bernheze, Landerd en Oss (dus zonder Uden) ziet men in Landerd niet gebeuren. Bij een herindeling van Landerd zal het dorp Zeeland gezien de oriëntatie namelijk altijd naar Uden gaan.

3. Herindeling in de vorm van een opsplitsing van Bernheze

Vanuit Landerd wordt dit als een realistische optie gezien. Heesch en Nistelrode worden dan onderdeel van de nieuwe gemeente die aan de oostkant van Bernheze ontstaat. Heeswijk-Dinther gaat richting Meierijstad. Vanuit Landerd wordt dit gezien als een variant op de Maashorstgemeente, met de Maashorst als bindend element.

GEMEENTE SINT-MICHIELSGESTEL

Gesprekspartner: gemeentesecretaris Van Deurzen

WagenaarHoes: Guido von Grumbkow

Vooraf

Er zijn weinig bestuurlijke en ambtelijke verbindingen tussen Sint-Michielsgestel en de gemeente Bernheze. Uiteraard komen beide gemeenten elkaar wel in grotere bestuurlijke en ambtelijke verbanden tegen. Bernheze en Sint-Michielsgestel maken beide deel uit van Optimisd. Sint-Michielsgestel is voor bestuurlijke samenwerking veelal gericht op de Meerij-gemeenten (Boxtel, 's-Hertogenbosch, Vught, Haaren) en staat aan de vooravond van een ambtelijke fusie met de gemeente Boxtel (per 1-1-16). Als het gaat om de verdere toekomst ligt er in Sint-Michielsgestel een duidelijke uitspraak dat de gemeente ongedeed blijft. In geval van een herindeling gaat dus de hele gemeente "mee", wat de gemeente betreft.

Maatschappelijk is er overigens wel enige verbinding tussen de gemeenten Berlicum en Sint-Michielsgestel: de kernen Berlicum en Heeswijk-Dinther lijken op elkaar en hebben wel wat met elkaar.

1. Zelfstandigheid; samenwerking met buurgemeenten

Sint-Michielsgestel herkent thema's die door Bernheze als strategisch worden gezien zoals agrifood, de Maashorst en de as 50-samenwerking. Sint-Michielsgestel zet daarbij een uitroepteken achter de toeristische en groene ontwikkeling. Door ons gebied als één gebied te beschouwen zijn de mogelijkheden daarvan beter te benutten. Een ander belangrijk punt waarop (meer dan nu) samen opgetrokken kan worden betreft de randvoorwaarden voor de agrarische sector. Een gelijke lijn trekken als gemeente wordt in toenemende mate belangrijk. Tot slot ziet Sint-Michielsgestel een toenemend belang van de as-50 samenwerking: de betreffende gemeenten hebben een stevige samenwerkingsopgave op bedrijvigheid, infrastructuur en werkgelegenheid. Dit zijn allemaal thema's waarop Bernheze in samenwerkingsverbanden heel stevig moet inzetten, als de gemeente kiest voor zelfstandigheid.

Het ligt niet in de lijn der verwachting dat Sint-Michielsgestel een belangrijke rol speelt in intensievere bestuurlijke of ambtelijke samenwerking met de gemeente Bernheze.

2. Herindeling met Bernheze als geheel

Vanuit Sint-Michielsgestel bezien hebben herindelingsbewegingen van Bernheze op het oog weinig directe impact. Dat geldt voor alle mogelijke combinaties tussen Bernheze, Landerd, Oss en Uden. Een theoretisch denkbare optie is dat Boxtel, Sint-Michielsgestel, Bernheze en Landerd aan elkaar worden geknoopt. Een groene gemeente tussen de steden in. Een optie die voor Sint-Michielsgestel absoluut niet voor de hand ligt. Indirect hebben de keuzen van Bernheze en die van anderen wel impact: hoe groter of krachtiger een eventuele nieuwe gemeente wordt, hoe meer verschuivingen in het krachtenveld optreden. Dat kan impact hebben op de keuzen die andere gemeenten vervolgens maken in samenwerking of herindeling.

3. Herindeling in de vorm van een opsplitsing van Bernheze

Door de verbindingen tussen Berlicum en Heeswijk-Dinther is een scenario denkbaar waarbij Heeswijk-Dinther in geval van opsplitsing richting Sint-Michielsgestel zou gaan. Echter het ligt veel meer voor de hand dat Heeswijk-Dinther in dat geval naar Meierijstad gaat. Uiteraard zijn er meer gemeenten betrokken in een eventuele opsplitsing van Bernheze, maar dat speelt zich verder af van Sint-Michielsgestel. Deze gemeente heeft daar dan ook geen uitgesproken beelden bij.

GEMEENTE OSS

Gesprekspartners: burgemeester Buijs-Glaudemans en gemeentesecretaris Van Schaijk
WagenaarHoes: Guido von Grumbkow

Vooraf

De visie van Oss op samenwerking in de regio is vastgelegd in een position paper genaamd "samenwerken in perspectief". De gemeente is momenteel bezig met een nieuwe versie van de visie (actualisatie). De basis zal echter hetzelfde blijven.

1. Zelfstandigheid; samenwerking met buurgemeenten

Oss benadrukt dat dit een heel realistische optie is voor de gemeente Bernheze. Aan Oss zal dat niet liggen in ieder geval, de gemeente werkt graag samen met Bernheze. Daarbij geeft Oss wel aan, dat meer samenwerking vraagt om een steviger inzet vanuit Bernheze op bestuurlijk en ambtelijk vlak, maar ook om echt tot uitvoering te komen.

Oss ziet Bernheze graag meer investeren in een eigen visie op de thema's waarop wordt samengewerkt. Het zien of ontwikkelen van het grotere plaatje is daarbij belangrijk. Er komen twee voorbeelden op tafel. Ten eerste Heesch-West. Dit is een belangrijke ontwikkeling, maar de kunst is Heesch-West te bezien vanuit een visie op de toekomst van economie en arbeidsmarkt in de gehele regio. Ten tweede de rol van de gemeenten in de decentralisaties: natuurlijk is belangrijk welke voorzieningen aan de individuele inwoners toekomen. Maar uiteindelijk gaat het handelen vanuit een visie op wat we regionaal, subregionaal en lokaal gaan regelen. Het is belangrijk om vanuit de "casus" te bekijken wat ontwikkelingen op een hoger niveau betekenen.

Voor een gemeente als Bernheze is het, als de keuze is om zelfstandig te blijven, ook van belang om duidelijke prioriteiten te hebben in de samenwerking. Niet alles kan belangrijk zijn en bestuurlijke en ambtelijke aandacht krijgen. Je kunt niet overal bovenop zitten. Sturen op wat je écht belangrijk vindt en de andere dingen bestuurlijk en ambtelijk los durven laten.

Oss gelooft niet in het optuigen van (nog) meer samenwerkingsstructuren zoals Gemeenschappelijke Regelingen. Oss kiest voor een zo licht mogelijke vorm van samenwerking, passend bij de maatschappelijke opgaven. Indien netwerksamenwerking mogelijk is, heeft dit de voorkeur, omdat het een lichte vorm van samenwerking is waaraan weinig verplichtingen zijn verbonden. Dit staat beschreven in "samenwerken in perspectief".

Bij dat laatste punt hoort ook, dat intergemeentelijke samenwerking niet exclusief moet zijn. Je kunt als gemeente best met allerlei verschillende gemeenten samenwerken, afhankelijk van de maatschappelijke opgave. Wat Oss in de samenwerking echter wel belangrijk vindt is dat niet aan cherrypicking wordt gedaan. Overheden behoren zich richting elkaar niet als opdrachtgevers en leveranciers te gedragen.

2. Herindeling met Bernheze als geheel

Oss gaat uiteraard niet gaat over wat Bernheze wil, daar beslist Bernheze zelf. Dat neemt niet weg dat Oss vanuit het eerder genoemde position paper wel een mening heeft over de verschillende opties voor Bernheze. De gemeente Oss ziet geen meerwaarde van een combinatie van alleen Bernheze met Landerd. Dat is eigenlijk "meer van hetzelfde" en lijkt geen duurzame oplossing te bieden. Andere opties waarin Bernheze in zijn geheel herindeelt met een of meer andere gemeenten stoken niet met de visie van Oss, dat een eventuele nieuwe gemeente in het gebied een stad met het bijbehorende verzorgingsgebied moet omvatten. De verschillende oriëntaties binnen Bernheze maken het onmogelijk om Bernheze dan als geheel te herindelen.

3. Herindeling in de vorm van een opsplitsing van Bernheze

Als het voor Bernheze tot een herindeling komt, dan zal dat volgens de visie van Oss bij voorkeur in de vorm van een opsplitsing zijn. De kern Heesch kan dan samen met een deel van de gemeente Landerd en de gehele gemeente Oss onderdeel gaan uitmaken van een nieuwe gemeente. Dit past duidelijk in de visie van Oss op de toekomst: de stad en zijn directe verzorgingsgebied, waarbij de oriëntatie van inwoners belangrijk is, dat men het Maasland noemt: een gebied met een historische samenhang. Denk je groter, dan komt ook Uden in beeld. Dan is de As 50 een verbindend element. Deze variant heeft

niet eerder op tafel gelegen en past niet bij de huidige visie op stad en verzorgingsgebied in één gemeente.

GEMEENTE UDEN

Gesprekspartners gemeente: burgemeester Hellegers en gemeentesecretaris Smarius
WagenaarHoes: Paul Overakker

Situatie gemeente Uden

Voor de gemeente Uden is midden jaren '90 de optie van het samengaan met de gemeente Veghel aan de orde geweest. De vorige gemeenteraad van Uden heeft zich uitgesproken voor herindeling door opschaling en dit standpunt vormt nog steeds het vertrekpunt. In de aanloop naar de laatste gemeenteraadsverkiezingen is vanuit de gemeente Uden een ronde langs de buurgemeenten (o.a. Bernheze, Landerd, Boekel) gemaakt om te inventariseren hoe er naar samenwerking en herindeling wordt gekeken. Toen werd geconstateerd dat er weinig animo was om hierover verder door te praten. Inmiddels is die situatie veranderd en wordt er op bestuurlijk niveau met bijvoorbeeld de gemeente Landerd gesproken en is er nu ook aanleiding om op bestuurlijk niveau met de gemeente Bernheze in gesprek te komen.

Traject gemeente Uden

De gemeente Uden is momenteel bezig met ondersteuning van BMC om te komen tot een inhoudelijke visie op de gemeente die als basis moet fungeren voor de te kiezen vorm in termen van samenwerking en/of opschaling. Een belangrijke invalshoek in dit traject is de regionale context waardoor het vergelijkbaar is met de aanpak die Bernheze heeft gekozen. N.a.v. de analyse (daily urban system) van prof. Tordoir is voor de gemeente Uden de vraag of Uden en de regio beter worden van opschaling. Ook de gemeente Uden wil het traject voor de zomervakantie afronden.

Bestuurlijke scenario's gemeente Bernheze

Zelfstandigheid gemeente Bernheze; samenwerking met buurgemeenten

Als de regio er beter van wordt is intensivering van samenwerking uiteraard een mogelijkheid. Goed voorbeeld is wat dat betreft de Maashorst waar Bernheze, Landerd, Oss en Uden met elkaar samenwerken. Maar ook op het terrein van planeconomie en de ruimtelijke ontwikkeling is intensivering van de samenwerking voorstelbaar. Alles overziende is de verwachting dat het intensiveren van samenwerking uiteindelijk suboptimaal zal zijn en in dat licht moet het vertrekpunt van de gemeente Uden (herindeling door een vorm van opschaling) dan ook gezien worden.

Herindeling met Bernheze als geheel of in de vorm van opsplitsing van Bernheze

Op voorhand wordt opnieuw gesteld dat de inhoudelijke visie altijd leidend moet zijn en de vraag naar de vorm daarop volgt. Het is daarom niet eenvoudig en zinvol om allerlei bestuurlijke herindelingsopties te bespreken. Vanuit het perspectief van Bernheze kunnen enkele algemene denkrichtingen genoemd worden. Het is zowel denkbaar om als één geheel samen te gaan met enkele andere gemeenten, maar ook om te kiezen voor opsplitsing. In het eerste geval is een fusie met Landerd en Uden een mogelijkheid waardoor het perspectief van een Maashorstgemeente ontstaat. In het tweede geval ligt het voor de hand om de oriëntatie van de inwoners als criterium te nemen waarbij het bijvoorbeeld voor de hand ligt als de plaats Heesch bij de gemeente Oss wordt

ondergebracht. Overigens is het een vraag of de inwoner oriëntatie in alle gevallen leidend moet zijn, omdat door moderne technologie en social media steeds vaker een oplossing bieden voor het overbruggen van fysieke distantie.

GEMEENTE SCHIJNDEL

Gesprekspartners gemeente: burgemeester Eugster en adjunct gemeentesecretaris Van Geffen

WagenaarHoes: Paul Overakker

Situatie gemeente Schijndel

De gemeente Bernheze grenst aan de gemeente Schijndel maar het kanaal vormt een duidelijke fysieke scheiding. Misschien dat daarin is gelegen dat de beide gemeenten, afgezien van de verschillende regionale samenwerkingsverbanden, weinig met elkaar samen doen.

De focus van Schijndel is nu gericht op de vorming van de nieuwe gemeente Meijerijstad waarin de gemeenten Veghel, Sint Oedenrode en Veghel samengaan. Het herindelingsadvies daarover wordt eind maart in de drie gemeenteraden besproken.

Overwegingen vorming Meijerijstad

Een belangrijke overweging bij het fusieplan voor de Meijerijstad is dat de drie gemeenten hun zaken op zich zelf prima op orde hebben maar zich de vraag hebben gesteld of ze in staat zijn om dat op de lange termijn ook vol te houden. Gezien de economische, ruimtelijke en sociale ontwikkelingen wordt opschaling noodzakelijk geacht om de verschillende opgaven op lokaal en regionaal niveau goed aan te kunnen en de bestuurlijke en ambtelijke drukte die dit met zich mee brengt enigszins te beperken ('bestuurskracht'). Een essentieel vertrekpunt voor de vorming van de Meijerijstad is dat er één politiek, bestuurlijk en uitvoerend systeem is. M.a.w. er is nadrukkelijk niet gekozen voor een ambtelijke fusie met behoud van zelfstandige gemeenten.

Bestuurlijke scenario's gemeente Bernheze

1. Zelfstandigheid gemeente Bernheze; samenwerking met buurgemeenten

Bernheze neemt samen met Veghel, Schijndel en Sint Michielsgestel deel aan de GR voor de uitvoering van taken op het terrein van Sociale Zaken (Optmisd). In het licht van actuele ontwikkelingen (samenwerking Sint Michielsgestel met Boxtel en de vorming van de Meijerijstad) is het denkbaar dat de huidige GR heroverwogen gaat worden.

Voorstelbaar is dat de Meijerijstad ervoor kiest om de genoemde taken zelf uit te voeren en ook Sint Michielsgestel en Boxtel zouden hiervoor kunnen opteren. Indien die situatie zich gaat voordoen zal er uiteraard met alle deelnemende gemeenten gesproken gaan worden, maar het is voor Bernheze belangrijk om over de mogelijkheden die er zijn zelf ook goed na te denken.

2. Herindeling met gemeente Bernheze als één geheel

Voor dit scenario ligt het niet voor de hand als Bernheze en Landerd samengaan. Dat levert te weinig op. Het ligt dan meer voor de hand om ook naar Uden en/of Oss te kijken. De combinatie van stedelijke en landelijke gebieden maakt het aantrekkelijk voor inwoners en toeristen. Ook de Meijerijstad kenmerkt zich door een combinatie van stad en platteland.

3. Herindeling waarin Bernheze wordt opgesplitst

In dit scenario zou het vertrekpunt de oriëntatie van de inwoners moeten zijn. Consequentie hiervan zou zijn dat Heeswijk-Dinther naar de Meijerijstad gaat maar gesteld wordt dat men hier vanuit Schijndel, Veghel en Sint Oedenrode niet op uit is. Als dat een uitkomst is vanuit het traject dat Bernheze nu doorloopt kan het op tafel komen, maar uitgangspunt is wel dat het lopende herindelingstraject (vorming Meijerijstad) doorgang kan vinden.

GEMEENTE VEGHEL

Gesprekspartners gemeente: burgemeester Adema gemeentesecretaris Wilms-Wils
WagenaarHoes: Paul Overakker

Woord vooraf

Tijdens het gesprek is meermalen aangegeven dat de verkenning vooral een proces van Bernheze is en niet van Veghel. Bernheze zal hierin eigen keuzes maken.

Situatie gemeente Veghel

De focus van Veghel is nu gericht op de vorming van de nieuwe gemeente Meijerijstad waarin de gemeenten Veghel, Sint Oedenrode en Schijndel samengaan. Het herindelingsadvies daarover wordt eind maart in de drie gemeenteraden besproken.

Overwegingen vorming Meijerijstad

Een belangrijke overweging bij het fusieplan voor de Meijerijstad is dat de drie gemeenten hun zaken op zich zelf prima op orde hebben maar zich de vraag hebben gesteld of ze in staat zijn omdat op de lange termijn ook vol te houden. Gezien de economische, ruimtelijke en sociale ontwikkelingen wordt opschaling noodzakelijk geacht om de verschillende opgaven op lokaal en regionaal niveau goed aan te kunnen en de bestuurlijke en ambtelijke drukte die dit met zich mee brengt enigszins te beperken ('bestuurskracht'). Een essentieel vertrekpunt voor de vorming van de Meijerijstad is dat er één politiek, bestuurlijk en uitvoerend systeem is. Bij het vinden van de juiste partners is o.a. gekeken naar de inwoners oriëntatie. M.a.w. er is nadrukkelijk niet gekozen voor een ambtelijke fusie met behoud van zelfstandige gemeenten.

Bestuurlijke scenario's gemeente Bernheze

Bernheze voert de basistaken goed uit, maar de vraag is of men hiertoe over tien jaar nog steeds in staat is. In het kader van de bestuurlijke toekomst moet Bernheze een antwoord vinden op de vraag welke identiteit het wil aannemen. Naast bestuurlijke overwegingen zoals die ook voor de Meijerijstad gelden kunnen wij ons voorstellen dat ook de inwoner oriëntatie hierin wordt meegenomen.

1. Zelfstandigheid gemeente Bernheze; samenwerking met buurgemeenten

Eén van de redenen waarom Veghel heeft gekozen voor een fusie is de bestuurlijke drukte. Als gemeente Veghel zitten wij in veel verschillende samenwerkingsverbanden met steeds wisselende partners. Indien je als gemeente opschaaft kun jij dit landschap van allerlei samenwerkingsverbanden opnieuw bezien en keuzes maken. Wij kunnen ons voorstellen dat Bernheze hierin ook een eigen standpunt in neemt en nadenkt over de mogelijkheden die er zijn.

2. Herindeling met gemeente Bernheze als één geheel

Herindeling waarbij de gemeente Bernheze als één geheel samengaat met één of meer andere gemeenten is geen logische gedachte vanuit de inwoner oriëntatie bezien. Wij zien vanuit Veghel dat er vanuit Heeswijk-Dinther en Vorstenbosch een oriëntatie op Veghel is. De gedachte van een Maashorstgemeente waarbij Bernheze, Uden, Landerd en eventueel Oss samengaan past hier dan niet bij.

3. *Herindeling waarin Bernheze wordt opgesplitst*

Zoals aangegeven moet de inwoner oriëntatie leidend zijn. Voor Bernheze betekent dit dat Heesch bij de gemeente Oss wordt ondergebracht, Nistelrode bij de gemeente Uden en de kernen Heeswijk-Dinther, Vorstenbosch en Loosbroek bij de Meijerijstad. Benadrukt wordt

dat men hier vanuit Schijndel, Veghel en Sint Oedenrode niet op uit is. Als dat een uitkomst is vanuit het traject dat Bernheze nu doorloopt kan het op tafel komen, maar uitgangspunt is wel dat het lopende herindelingstraject (vorming Meijerijstad) doorgang kan vinden.

Tot slot

Naar de vraag hoe gekeken wordt naar een fusie van de Meijerijstad, Uden, Oss, Bernheze en Landerd wordt aangegeven dat dit nu en de komende jaren niet aan de orde kan zijn maar uiteindelijk op de lange termijn niet ondenkbaar is. Een dergelijk scenario vergt overigens een andere en meer fundamentele discussie over de bestuurlijke indeling op provinciaal en regionaal niveau.

PROVINCIE NOORD-BRABANT

Gesprekspartners: Jan Willem Reiling, regiocoördinator Noordoost en René Peusens, programmamanager Veerkrachtig Bestuur

WagenaarHoes: Guido von Grumbkow

De visie van de provincie op samenwerking en herindeling

De provincie heeft een heel duidelijke lijn als het gaat om samenwerking en herindeling. Initiatieven hiertoe moeten van onderop komen. De provincie juicht wel toe en stimuleert ook dat gemeenten nadenken over hun bestuurlijke en organisatorische opgaven, in het licht van de opgaven waar provincie, regio's en afzonderlijke gemeenten zich gesteld zien. Daartoe heeft de provincie de afgelopen jaren in het kader van het programma "Veerkrachtig Bestuur" diverse stappen gezet. De stap die vorig jaar is gezet, is dat gemeenten door de provincie gevraagd zijn om binnen een jaar na het aantreden van het nieuwe college van B&W te komen met een bestuurlijk gedragen uitwerking met concrete doelstellingen over de toekomst van de gemeente. De provincie heeft een subsidieregeling in het leven geroepen voor gemeenten die hier actief mee aan de slag gaan. Daarbij heeft de provincie bepaalde verwachtingen bij de uitwerking die gemeenten geven aan de toekomstvisie. De belangrijkste daarvan zijn dat gemeenten een goed beeld hebben van hun opgaven, alle mogelijke opties hebben onderzocht, de samenleving bij het traject hebben betrokken zodat er ook een beeld is van het draagvlak voor de uitkomsten en duidelijke doelstellingen voor de toekomst hebben geformuleerd. Bernheze heeft subsidie aangevraagd en toegekend gekregen.

Waar gaat de provincie naar kijken?

De doelstelling is dat er voor 1 juli 2015 een toekomstvisie in alle gemeenten ligt. Alle individuele gemeenten hebben dan hun opgaven in beeld gebracht en nagedacht over opties voor de toekomst van bestuur en organisatie. De provincie heeft geen blauwdruk in gedachten maar wacht met interesse die visies van de gemeenten af. Het toetsingskader voor alle mogelijke oplossingen is te vinden in de notitie "leiderschap en dienstbaarheid, op weg naar een (veer)krachtig bestuur voor Brabant" en bestaat uit de volgende criteria:

- Draagvlak
- Schaalniveau passend bij de opgaven
- Interne samenhang & consistentie
- Bestuurskracht & vitaliteit
- Regionale samenhang & evenwicht
- Duurzaamheid.

Daarbij realiseert de provincie zich dat de opgaven dusdanig zijn, dat er niet één schaalniveau te bedenken is dat past bij alle opgaven waarvoor een gemeente zich gesteld ziet. Zo zijn er opgaven zoals agrifood die zich uitstrekken over een zeer groot gebied dat vele gemeenten omvat.

De blik gericht op Bernheze en de regio

Aangezien de provincie van mening is dat initiatieven van samenwerking en herindeling van onderop moeten komen, doet de provincie op dit moment geen uitspraken over wat de beste oplossing is voor gemeenten en regio's. Praktisch betekent dit dat de provincie zich op dit moment niet uitspreekt over de opties die Bernheze onderzoekt: samenwerking, herindeling of opsplitsing. De provincie ziet als prominente opgaven in dit gebied in ieder geval agrifood, de toekomst van de intensieve veehouderij, de leefbaarheid in combinatie met het voorzieningenniveau, woningbouw en bedrijventerreinen. Een belangrijke opgave voor individuele gemeenten én voor regio's ziet de provincie in het een goede gesprekspartner worden of blijven voor partijen waar de overheid zaken mee doet.

Regionale samenhang erg belangrijk

De provincie juicht toe dat gemeenten serieus naar hun toekomst kijken en ziet dat dit zeker ook in en rondom Bernheze aan de orde is. De provincie is positief over de aanpak tot op heden in Bernheze, Landerd en Uden. Vanuit de opgaven die er liggen vindt de provincie het belangrijk dat er uiteindelijk oplossingen komen die niet alleen door individuele gemeenten, maar ook door de regio gedragen worden. Dat geldt uiteraard voor maatschappelijke opgaven die de gemeentegrenzen overstijgen, maar ook voor elke bestuurlijke en organisatorische oplossing. Voor herindelingen én voor samenwerkingsverbanden hebben gemeenten elkaar nodig.